

ŽUVYS / FISH

Arina MOTOVA

LAEI Produktų rinkotyros skyriaus tyrėja, arinam@laei.lt

2008 metams Lietuvai buvo suteiktos 2 631 t menkių, 4 456 t strimelių, 24 773 t šprotų ir 5646 vnt. lašišų žvejybos kvotos Baltijos jūroje. Palyginti su 2007-aisiais, menkių ir lašišų žvejybos kvotos sumažėjo atitinkamai 12 ir 15 proc., o strimelių ir šprotų padidėjo 15 ir 12 proc. Menkių žvejybos Baltijos jūroje kvotos mažėjo nuo 2006 metų, kai šių žuvų kvota po pasikeitimo su kitomis šalimis buvo 3 258 t, t. y. beveik $\frac{1}{4}$ didesnė. Tačiau, pasikeitus rytinių menkių išteklių būklei ir 2007 metais priėmus Baltijos jūros menkių išteklių ir jų žvejybos būdų daugiametį planą, 2009-aisiais rytinių menkių žvejybos kvota padidėjo 15 proc. ir tiek pat sumažėjo vakarinių menkių kvota. Lietuvos rytinių menkių kvota 2008 metais sudarė 83 proc. nuo bendros jai suteiktos menkių kvotos Baltijos jūroje, t. y. bendra Lietuvos menkių žvejybos kvota 2009 metais padidėjo beveik 10 proc.

Menkių žvejybos sezonas ir toliau trumpinamas. 2006 metais buvo leidžiama žvejoti 246 dienas per metus, 2007-aisiais žvejybos laikotarpis 25–27 ICES (angl. *International Council for the Exploration of the Sea*) žvejybos zonoje sumažėjo iki 222 dienų, o 2008 metais buvo leista žvejoti tik 178 dienas, t. y. beveik 28 proc. mažiau nei 2006-aisiais.

Kuršių mariose Lietuvos žvejai 2008 metais galėjo sugauti iki 470 t karšių, 120 t sterkų ir 300 t stintų. Palyginti su 2007 metais, 2008-aisiais karšių ir sterkų žvejybos kvotos nesikeitė, o stintų buvo padidintos (daugiau nei $\frac{1}{3}$) dėl atsikūrusių stintų išteklių ir prastos žvejybos 2007 metais, kai Kuršių mariose ir Baltijos jūros priekrantėje buvo sužvejota tik 107,2 t šių žuvų, o 2004–2006 metais jų buvo sugaunama 171,6–312,3 t.

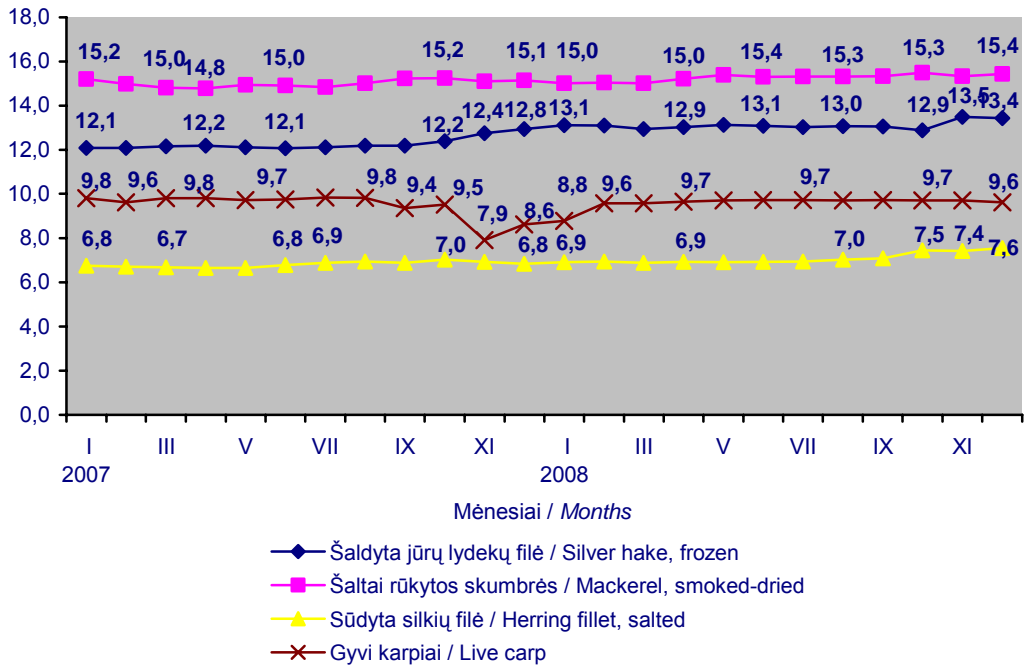
2008 metais Baltijos jūroje buvo sugauta apie 23,5 tūkst. t kvotuojamų žuvų, t. y. apie 12 proc. mažiau nei 2007 metais. Išankstiniais Žuvininkystės departamento prie ŽŪM duomenimis, buvo sužvejota apie 2,6 tūkst. t menkių, 18,3 tūkst. t šprotų, 1,8 tūkst. t strimelių ir apie 0,7 tūkst. t plekšnių. Menkių žvejybos kvota buvo visiškai išnaudota, o strimelių ir šprotų – atitinkamai 42 ir 75 proc.

Mažmeninės kainos. Daugumos žuvų produktų mažmeninės kainos 2008 metais, palyginti su 2007-aisiais, truputį padidėjo, tačiau pastebimas jų augimo tempo mažėjimas metų pabaigoje.

Gyvų karpių kainos 2007–2008 metais buvo gana stabilios, išskyrus laikotarpį nuo 2007 metų pabaigos iki 2008 metų pavasario (1 pav.). Nuo 2007 metų pradžios iki 2008 metų pabaigos jos netgi sumažėjo 2 proc., įvertinus 2007–2008 metų bendrą infliaciją ir perkamosios galios pokyčius Lietuvoje, šios žuvys tapo labiau prieinamos vartotojams.

Nuo 2007 metų pradžios iki 2008-ųjų pabaigos daugiausia pabrango (11 proc.) sūdytų silkių filė, truputį mažiau – šaldytų jūrų lydekų filė.

Šaltai rūkytų skumbrių kainos 2008 metais didėjo nedaug, vidutinis metinis augimas sudarė apie 2 proc., o per 2007–2008 metų laikotarpį – tik apie 1,4 proc.

1 pav. Kai kurių žuvų ir jų produktų mažmeninių kainų dinamika Lietuvoje 2007 ir 2008 metais, Lt/kg
 Figure 1. Retail prices of selected fish and fish products in Lithuania in 2007 and 2008, Lt/kg

Šaltiniai: Vartotojų ir gamintojų kainų indeksai 2007–2008. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV.

Žuvų perdirbimas. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos 2009 metų kovo mėnesio duomenimis, buvo 40 įregistruotų žuvų produktų perdirbimo įmonių, turinčių Gyvūninio maisto tvarkymo veterinarinį patvirtinimą. Visos jos turi teisę eksportuoti produkciją į ES rinką, 7 jų gali teikti savo produkciją ir ES, ir Rusijos rinkai. Iki 2009 metų visos žuvų perdirbimo įmonės pertvarė savo gamybą pagal ES standartus.

Statistikos departamento duomenimis, 2008 metais Lietuvos žuvų perdirbimo įmonėse iš viso buvo paruošta, perdirbta ir užkonservuota 67,4 tūkst. t žuvų, žuvų produktų ir kitų produktų iš žuvų subproduktų, vėžiagyvių ir moliuskų, iš jų 62,4 tūkst. t – perdirbtos ir apdorotos žuvys. Pramonės įmonių parduotų žuvų produktų vertė sudarė 538,2 mln. Lt, iš kurių tik apie 1/3 buvo realizuota Lietuvoje. Ikrų, ikrų pakaitalų, vėžiagyvių, moliuskų ir kitų subproduktų parduota už 19,4 mln. Lt, iš jų ¼ – Lietuvos vidaus rinkoje.

Užsienio prekyba. 2008 metais į Lietuvą importuota 95,4 tūkst. t žuvų ir jų produktų, t. y. 5 proc. daugiau nei 2007 metais. Importuotos produkcijos vertė – 617,5 mln. Lt, apie 15 proc. didesnė nei 2007-aisiais. Daugiau įvežta šviežių arba atšaldytų žuvų, žuvų filė ir gaminių arba konservų iš žuvų, kurių importo vertė padidėjo atitinkamai 45 proc., 11 proc. ir 11 proc. Mažėjo sušaldytų žuvų importo vertė (2 proc.), nors importo apimtys išaugo apie 4 proc. Vytintų, sūdytų bei rūkytų žuvų importo apimtys sumažėjo apie 10 proc., tačiau dėl padidėjusios įvežamų produktų kainos importo vertė išaugo apie 5 proc. (1 lentelė).

Kai kurių žuvų ir jų produktų eksportas ir importas 2007 ir 2008 metais
Exports and imports of selected fish and fish products in 2007 and 2008

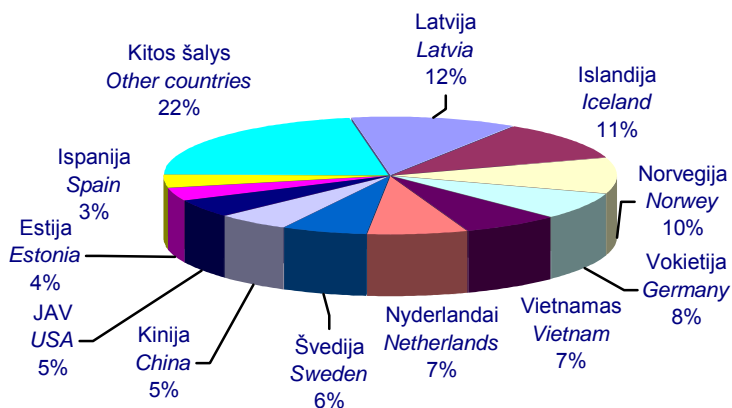
Produktai <i>Products</i>	2007				2008			
	eksportas / <i>Exports</i>		importas / <i>Imports</i>		eksportas / <i>Exports</i>		importas / <i>Imports</i>	
	kiekis <i>quantity</i> t	kaina <i>price</i> Lt/kg	kiekis <i>quantity</i> t	kaina <i>price</i> Lt/kg	kiekis <i>quantity</i> t	kaina <i>price</i> Lt/kg	kiekis <i>quantity</i> t	kaina <i>price</i> Lt/kg
Šviežios arba šaldytos žuvys <i>Fish, fresh or chilled</i>	21400	0,71	11949	8,83	19553	1,02	15721	9,75
Užšaldytos žuvys, išskyrus žuvų filė <i>Fish, frozen, fillet excl</i>	22634	2,81	28255	4,45	15520	3,96	29361	4,19
Žuvų filė, šviežia, šaldyta arba užšaldyta <i>Fish fillet, fresh, chilled or frozen</i>	19093	11,56	40116	6,07	18426	10,14	40681	6,64
Žuvys, vytintos, sūdytos, rūkytos <i>Fish, dried, salted, smoked</i>	1341	11,02	919	5,67	1492	12,05	828	6,59
Gaminiai arba konservai iš žuvų; ikrų pakaitalai <i>Prepared or preserved fish; caviar or caviar substitutes</i>	34729	8,40	9263	6,27	35407	10,11	8814	7,31

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė.

Žuvų ir jų produktų eksporto apimtys 2008 sumažėjo apie 9 proc. iki 91,0 tūkst. t, tačiau dėl kainos augimo eksportuotos produkcijos vertė pakilo 6 proc. iki 649,9 mln. Lt. Didėjo vytintų, sūdytų ir rūkytų žuvų bei gaminių ir konservų iš žuvų eksporto apimtys ir vertė (apimtys – atitinkamai 11 proc. ir 2 proc., vertė – 22 proc. ir 23 proc.), o gyvų, šviežių ir atšaldytų bei užšaldytų žuvų ir jų filė eksporto apimtys gerokai sumažėjo, labiausiai – gyvų žuvų eksportas (kiekis – 35 proc., vertė – 22 proc.). Šiek tiek mažiau sugauta šprotų, todėl sumažėjo šviežių ir atšaldytų žuvų eksporto apimtis (9 proc.). 2007 metais šprotų į Daniją eksportuota 18,0 tūkst. t, o 2008-aisiais – iki 16,3 tūkst. t. Vidutinė šių žuvų eksporto kaina sumažėjo apie 16 proc.

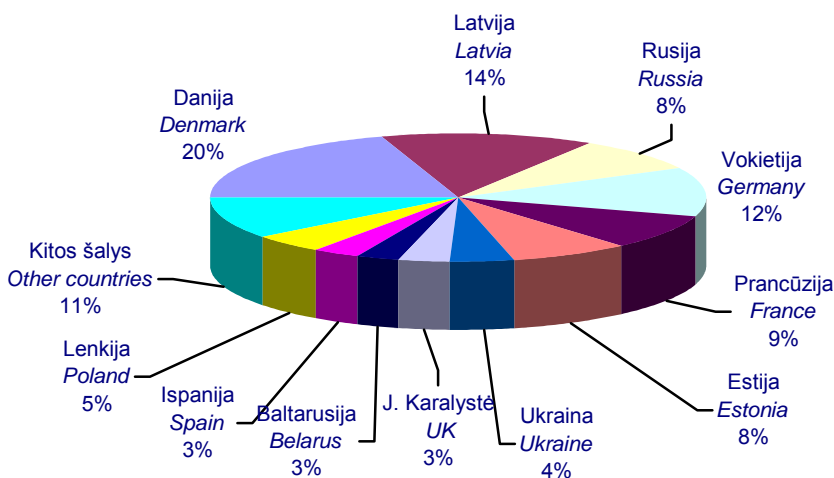
Vidutinė eksportuotų žuvų ir jų gaminių kaina 2008 metais išaugo 17 proc., o importuotų – 9 proc. Dėl pasikeitusių prekybos srautų 2008 metais daugiau žuvų ir jų produktų importuota nei eksportuota, tačiau vertine išraiška balansas išliko teigiamas – 32,4 mln. Lt.

Gyvų karpių eksportas 2008 metais gerokai sumažėjo (kiekis – 38 proc., vertė – 31 proc.). Šių žuvų tradiciškai buvo vežama į Lenkiją ir Latviją. Vidutinė jų eksporto kaina – 6,74 Lt/kg.

2 pav. Žuvų ir jų produktų importo struktūra pagal šalis 2008 metais
Figure 2. Import structure of fish and fish products by country in 2008

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė.

3 pav. Žuvų ir jų produktų eksporto struktūra pagal šalis 2008 metais
Figure 3. Export structure of fish and fish products by country in 2008

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė.

Dėl nusistovėjusių prekybos ryšių su užsienio tiekėjais žuvų importo struktūra po Lietuvos įstojimo į ES smarkiai nesikeičia. Prekybos su vienomis ar kitomis šalimis apimtys dažniausiai priklauso nuo žuvų rūšies paklausos bei jų kainų tarptautinėje rinkoje. Daugiausia žuvų 2008 metais buvo tradiciškai importuota iš Latvijos, Islandijos ir Norvegijos, kurios yra vienos pagrindinių žaliavų žuvų perdirbimo pramonei tiekėjų. Didėjo importas iš Kinijos ir Vietnamo: nuo 2006 metų kiniškų žuvų produktų importo kiekis bendroje importo struktūroje padidėjo nuo 4 iki 5 proc., o vietnamietišku – nuo 2 iki 7 proc.

Pagrindinės lietuviškų žuvų produktų vartotojos yra Danija, Latvija ir Vokietija, į kurias išvežta atitinkamai 20, 14 ir 12 proc. viso eksporto. Į Daniją daugiausia eksportuojama pigių šprotų, todėl eksporto į šią šalį vertė yra nedidelė ir 2008 metais tesudarė apie 2 proc. Į Vokietiją buvo vežama brangesnių produktų, kurių vertė – net 28 proc. eksporto struktūros.

Žuvų ir jos produktų importas į Lietuvą iš trečiųjų šalių 2008 metais sudarė apie 53 proc. kiekio ir 49 proc. vertės, o iš Lietuvos išvežamos prekės daugiausia buvo tiekiamos į ES šalių narių rinkas (kiekis – 82 proc., vertė – 87 proc.). Taigi Lietuvos prekybos su ES šalimis santykiai ir toliau stiprėjo. Iš viso 2008 metais Lietuva prekybą žuvimis ir jos gaminiais plėtojo su 74 pasaulio šalimis.